

Sarayın tepesi, padişahın evi

okur yazar
yazar okur

ÖMER ERDEM

Harem Dairesi'nin onarımında çalışan yüksek mimar Mualla Anhegger Eyüboğlu, 'Topkapı Sarayı'nda Padişah Evi' adlı kitabında hem saray hem de sarayın en saklı bölümü harem üzerine gerçekçi bir tablo sunuyor.

Sarayburnu Tepesi İstanbul'un meşhur yedi tepesinden sadece biri değil, en görkemli olanıdır. Haliç, Marmara ve Boğaz derinliği en çarpıcı şekilde buradan görülür. Sanki saraylar için hazırlanmıştır tabiat tarafından. Osmanlı öncesinde de burada imparatorlar oturuyorlardı. Zaten hemen yakınındaki Aya-sofya başka bir açıdan güç sahiplerini hem kutsuyor hem de kuşatıyordu. **Topkapı Sarayı'nın kendi içindeki hiyerarşik yapısı ve burada konumlanması bir yana, asırlar boyunca 'harem' hep merak konusu oldu. Doğası gereği 'harem' gizi, saklı olanı da içeriyordu. Çoğunlukla hayal gücüyle yazılmış onca kitap oluştu hakkında. Ne var ki Mualla Anhegger Eyüboğlu gibi "Harem Dairesi'nin onarımında çalışan yüksek mimarların" bilgisiyle aktardıkları önümüze daha gerçekçi bir tablo sunuyor.**

'Padişah Evi' tanımlamasından hareketle ilkin mekânın tarihçesini, bölümleri-

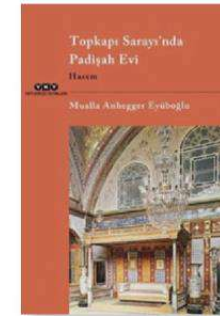
ni, 'padişah evi'nde yaşayanları ayrıntısıyla dile getiriyor Eyüboğlu. Kitabın asıl yazılış gerekçesi, 'harem binalarının yapılış ve onarım' süreçlerini anlatmak olduğu için bir onarımcının gözüyle daha teknik bilgilerle karşılaşıyoruz. Aslında ilkin yapıyı, yapının mantığını ve burada şekillenen hayatı anlamak açısından önemli bir yaklaşım bu. Topkapı Sarayı ve Harem Dairesi üzerine oldukça oylumlu yeni çalışmalar yapılmış olmasına rağmen Eyüboğlu, hem onarım süreci hem de bu dönemdeki ilgileri de seriyor önümüze. Bir bakıma harem ve saraydaki süreçleri de bu gözle yeniden değerlendirme imkânı ediniyoruz. Çünkü belgesel nitelikteki görsel malzeme, bugün bizim bütün gördüğümüz bir yapının iç geçişine dair hayli ipucu veriyor.

Neredeyse dört asır resmi saray olarak kullanılan bir kompleks yapının içinde 'harem' daima bir geçişkenlik de taşır. Bizans yapıları ile birleşen Osmanlı yapıla-

rı ilginç görüntüler oluşturur. Eyüboğlu, "Harem onarımları sırasında Fil Bahçesi'nden Has Oda önündeki İncirlik Asma Bahçesi'ne çıkan bir araba yolu saptadım" tespitinde bulunuyor. Belki de bu yüzden harem kadar sarayı tarihin kurgu içinde canlı bir kurgusu diye düşünmeli. Mekân isimlerindeki çekiciliğe ise ayrıca dikkat etmeli. Şöyle yazıyor yine Eyüboğlu: "Cinlerin Meşveret Yeri adını almış olan revaktan geçerek de Padişah Kasırları'na, Havuzlu Köşk'e, Hünkâr Sofrası'na, Hünkâr Hamamı'na geçebilirdi."

Eyüboğlu pek konuşulmayan bir ayrıntıya da değiniyor. Bu da Harem Dairesi'ndeki odaların işlevselliği ve insan sağlığının gözetilmesi meselesidir. Aydınlatma, ısıtma ve havalandırma ile birlikte düşünüldüğünde daha da önem kazanır bu yorum. Öte yandan depremler her zaman sarayı ve haremi etkilemiş, bu yüzden onarımlar kaçınılmaz olmuştur. Zamana bağlı

olarak bu onarım dokunuşlarının teknik ve estetik ayrımlarını da vurguluyor Eyüboğlu. "Topkapı Sarayı'nın Harem Dairesi'nin mimari açıdan önemli bir özelliği de 15'inci yüzyıldan 20'nci yüzyıla kadar Osmanlı mimari tarihine ışık tutabilecek her çeşit bina örneklerini, süslemeleri ile birlikte bir arada gösterip karşılaştırma olanağı verebilmesidir" cümlesiyle pekiştiriyor bu görüşü yazar. Hasılı, haremi, uzman birinin belgeli rehberliğinde düşünmek isteyenler için kaynak bir kitap 'Topkapı Sarayı'nda Padişah Evi'. ○

**TOPKAPI
SARAYI'NDA
PADİŞAH EVİ/
HAREM**

Mualla Anhegger Eyüboğlu
Yapı Kredi Yayınları, 2022
184 sayfa.